

FELTÁRUL AZ ÉRTÉKTÁR!

Megye-és hungarikumismereti vetélkedő

1. forduló

FELADATLAP

Csapat neve:

Iskola neve:

Kategória: középiskola

A feladatlap összeállítói:

Dr. Bakó Balázs intézményegység-vezető (ELTE Savaria Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ)

Jósa Judit tanár (ELTE Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)

Kukor Ferenc igazgatóhelyettes (ELTE Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)

Dr. Pál Ferenc levéltáros (MNL Vas Megyei Levéltár)

A feladatlap beküldése:

- A kinyomtatott és kitöltött feladatlapot elsőbbségi postai küldeményként vagy személyesen kell visszaküldeni az alábbi címre:

ELTE Savaria Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ
Dr. Bakó Balázs intézményegység-vezető, 9700 Szombathely, Károly G. tér 4.

- A beküldési határidő: 2018. november 9.

Jó munkát, sikeres versenyzést kívánnak
a szervezők.

Szombathely, 2018. október 4.

I. OSZD MEG ÉS TÁRSALOGJ!

Kedves Versenyzők!

Bizonyára tudjátok, hogy a Vas Megyei Értéktár nyitott: folyamatosan buzdít mindenkit a helyi értékek megismerésére, gyűjtésére. De vajon ismerik-e a megyénkben élő emberek, hogy mi is valójában az Értéktár: mi a célja, s melyek az elemei? Félő, hogy nem eléggé. Hogy ez a helyzet változzon, Titeket kérünk fel arra, hogy

- a) válasszatok ki egy – a települések 20 km-es körzetében található, az Értéktárban már szereplő nevezetességet;
- b) szólítsatok meg településeken élő járókelőket vagy turistákat, és röviden világítsátok meg előttük az Értéktár mibenlétét,
- c) valamint ismertessétek meg velük az általatok kiválasztott nevezetességet,
- d) az akciót rögzítsétek videofelvétel formájában, s küldjétek el a vasiertek@gmail.com címre.

A felvétel időtartama max. 5 perc, az ismertetés során bármilyen, a témát illusztráló segédanyagot (fotókat, videókat stb.) használhattok. A pontozásban a zsűri értékeli a szokványostól eltérő egyedi megoldásokat!

15/ pont

II. HUNDERŰ

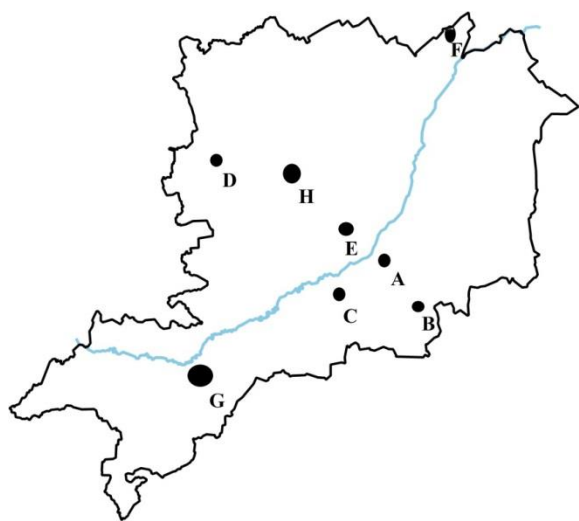
A "hungarikum" a magyarság csúcsteljesítményét jelölő gyűjtőfogalom, amely olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelez, amely a magyarságra jellemző tulajdonság, egyediség, különlegesség és minőség. Jelenleg a hungarikumok listája 70 elemet tartalmaz. Feladatotok, hogy ezek bármelyikét kiválasztva alkossatok egy A/4-es méretű, bármely technikával elkészített képet, mely a humor szívderítő erejével láttatja és viszi az emberekhez közelebb az adott értéket.

<http://hungarikum.hu/sites/default/files/hungarikumok-lista.pdf>

12/ pont

III. HISTÓRIÁS IDŐK

Volt idő, amikor a vándor, a katona, a kereskedő, a megbízást kereső mesterember GPS nélkül is felkerekedett és eljutott ismeretlen tájakra. Útján a Nap és a csillagok állása, hegycsúcsok, templomtornyok, folyóvölgyek vezették. Mi nem terhelünk Titeket ilyen emberpróbáló feladatokkal, megelégszünk azzal, ha párosítjátok a táblázat kitöltésével a szöveg számát a település térképen megadott betűjével, s a táblázatba írjátok be a település nevét is!

1. A településen található, Mátyás-kori alapokkal rendelkező kastélyt Radó Kálmán, egykori Vas megyei főispán modernizálta nősülése után.
2. Ebben a Vas megyei faluban született a később fehér vértanúként is emlegetett Pehm József.
3. 1250-ben már állt egy templom a ma Szent Mihály titulusú templom helyén, amely ma az Árpád-kori falusi építészet egyik legszebb példája. A templom oltárképét Dorffmaister István készítette.
4. Az itt létesült híres ültetvény területén 1945-ben harcok dúltak, amelynek emlékét ma egy harckocsi és lövészárkok, illetve egy ismeretlen katona sírja őrzi.
5. 1973-ban indították Savaria Múzeum régészei a településhez tartozó úgynevezett Malom dűlőben azt az ásatássorozatát, amely őskori leleteiről a település ma is méltán híres.
6. Ebbe az ősi domonkos központba a török után Széchenyi György érsek telepítette vissza a szerzeteseket 1689-ben.
7. A városban található kastélyparkba Erdődy III. Sándor a 19. században 78 fenyő- és 27 lombos fajt telepített be, kora egyik leggazdagabb gyűjteményes kertjét hozva létre.
8. Kresznerics Ferenc, a „Magyar szótár gyökérrendel és deákozattal” című korszakos mű szerzője ebben a faluban látta meg a napvilágot.

Meghatározás száma	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Település megnevezése	Répcelak	Csehi-mindszent	Csemesz-kopács	Jeli/Kám	Sé	Vasvár	Vép	Ivánc
Település betűjele	f	b	e	a	d	c	h	g

IV. RÍ-MEKK

Rímes versikék és eszperenterettenetek álcája mögött a Vasi értéktár kincsei szerepelnek. Cincáljátok ki e szövegekből az információkat, s a feladat végén található táblázatban nevezzétek meg azt az értéket, amelyről tudósítanak, majd írjátok a megfelelő helyre az összekevert kérdésekre (a-f) adott választ!

1.

Legyünk most őszinték: nem tudjuk, mivégre
fogta az agyagot
elődünk kezébe.
Formázta, gyúrkálta. Szomszéd lány alakja
bomlott ki belőle:
istennője talán.
S nekünk örök talány.

2.

Kő zuhant a kútásóra,
mégsem ütött a végóra:
Mária megvédte.
Szétterjedt a híre,
s ezrek jönnek a búcsúra.

3.

Edzett gyerekek s felnevelkedettek felkerekednek (de nem kerekednek), s rettenetesen
sebesen versenyre kelve képesztenek egy hegyre fel- meg lefele, mely hegyen egy
kereszt lett elhelyezve. E jelet felfedezve ne feledd: ezen helyen lelt, s vert le fene
veszedelmes ellenfeleket kereszt vezette lelkes emberek serege.

4.

Egy felkent, szent ember egyre merengett, s epekedett: nem szeretem e szeles helyet,
ellenben egy kellemesebbet, melegebbet, szebbet, melyben nevelkedtem s eszesedtem,
nem feledhetek. Felkeresett egy mestert, ez keretbe szegezett hetven meg negyven
metszetet, s emellett hetet meg egyet, elhelyezte egy teremben; ezzel e szeretett hely
megelevenedett.

5.

Elsőre
már szívem dobbant:
ez egy örök szerelem.

Mezők, rét
és patak völgyek:
szertelenül szeretem.

Révedezek irtásokon,
mezsgyén, árkon, szeren át,
körbeleng és elzsongat az
esti pityerszerenád.

6.

Nyolcszáz éve pislog a tájra
karcsú toronyból négy szeme párja.
Pogány híre ha fenyegette,
népe árkolt sáncfallal védte.

Haragra gyúlt új hívei
freskóra meszet csaptak,
bibliás szent soraikkal
Luther mellett kitartottak.

Törvényüket Isten adja:
*„Az aszszonyi allat az ő urat
el ne hadgya.”*

- a) Az épület két emelet belmagasságú, pompás helyisége falfestményeinek főalakjai közül hányan voltak kortársai az itt született későbbi szentnek, Martinusnak?
- b) A leírásban említett hősök vezérének mi volt a leghíresebb mondása?
- c) A területen talált töredék-leletek melyik történelmi korból származnak?
- d) Mi a kezdő- és végállomása annak a zárandokútnak, amelynek egyik állomása e vasi kegyhely?
- e) Mely hivatások tisztelik védőszentjükként az épület külső falán valamelyest még látható freskó nőalakját (két szakma elég)?
- f) Mi a köznapi elnevezése a leírásban megemlített madárkának?

RÍ- MEKK száma	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Érték megneve- zése	Kiemelten védtett régészeti lelőhely Sé község Malomi dűlőjén; vagy: Séi Vénusz	Mária – zarándokhely – a Mária-kút legendájával	A szent- gotthárdi csata emlékének ápolása vagy szentgott- hárdi ciszterci templom	Püspöki Palota Szom- bathely	Szeres település- szerkezet	Árpád-kori Szent Péter- templom
Értékhez kapcsoló- dó kérdésre adott válasz	újkőkor vagy őskor	Mariazell Csíksomlyó	pénz, pénz, pénz	egyik sem	mezei pacsirta	bányász, kohász, tűzér, építészek, tűzszerész, ágyú- és harangöntők

12/ pont

V. HÁZIMOZI

„Van egy ország,
ahol álmomban jártam:
Magyarország,
ahol az arcodban láttam
a magam arcát.”
(Gesztí Péter)

Ebben az egymásra találásban segít, ha ismerjük és értékeljük belőlünk sarjadt vagy másoktól ajándékba kapott, bennünk élő kincseinket. A lovasíjász rendíthetetlen ragaszkodása egy ősi létformához, egy puli örök húséget ígérő és megtartó fekete gombszeme, a szombathelyi Gazdag Erzsi által megszövegezett öt hangból felröppenő Kodály-dallam, az „*Itt a farsang, áll a bál*”, de még a cseppet lesajnáló értékítélet is: „*hát, nem egy matyóhímzés!*” – mind-mind közös tudatunk alkotóelemei, melyek millió egyéb emlékélményünkkel együtt tudatosítják bennünk, hogy mi, magyarok, összetartozunk.

Ezek közül jó néhányat a világ is hozzánk köt; a feladathoz kapcsolódó filmrészletek ilyen, a nagyvilágban is ismert hungarikumokról adnak pontosabb képet. Nézzétek meg alaposan a videókat, s az azokban látottak-hallottak alapján válaszoljatok a kérdésekre

1. magyar szürke szarvasmarha

Nagy valószínűséggel a honfoglaló magyarsággal együtt érkezett a Kárpát-medencébe, jelenléte a középkortól bizonyított hazánkban. „Igazi világmárkának” számított, lábán hajtva az ország egyik legnagyobb hasznát hajtó exportcikke volt a XV-XVIII. század között, nyugat-európai vágóhidakon feldolgozott húsát emelt áron lehetett értékesíteni. Mostanság, a magyar szürke szarvasmarha tenyésztésénél a több száz éves hagyományokra épülő néprajzi és kulturális örökséget képviselő extenzív gulyabéli tartás gyakorlata ötvöződik a modern kor elvárásaival. Kutatási eredmények igazolják a magyar szürke szarvasmarha húsának kiemelkedő beltartalmi értékét, illetve minden más marhahústól eltérő ízvilágát és minőségét.

- a) Nevezetek meg három főúri családot, akik vagyonának jelentős része a török hódoltság idején állatkereskedelemből keletkezett! **Batthyány, Zrínyi, Bethlen**
- b) A szürke marha sokoldalú felhasználhatóságát bizonyítja, hogy még vére sem veszett kárba: porrá szárítva, sókkal keverve élénk színe miatt festékként használták. Mely szakmák mesterei? **kelmefestő, asztalos**
- c) Mit jelentett a szürke marhára használt képszerű szóhasználat: „nagy a kendője”? **az elülső lábai között a szegycsont felé húzódó bőrlebernyeg neve**

2. magyar pásztor- és vadászkutyafajták

A magyar kutyafajták (komondor, kuvasz, puli, pumi, mudi, magyar vizsla, drótszőrű magyar vizsla, erdélyi kopó, magyar agár) a magyar ember évszázados tenyésztői munkájának eredménye, hozzátartoznak a hazai tájhoz. A tenyésztő szervezetek célja, hogy a magyarországi állomány, szabályozott, ellenőrizhető tenyésztés során született, egészséges, örökletes betegségektől mentes, fajtatiszta egyedekből tevődjön össze. A tenyésztés során kiemelkedően fontos a használati érték és a genetikai diverzitás megőrzése, mind a hagyományos, mind a XXI. század követelményeinek megfelelő készségek fenntartása.

- a) A kilenc magyar kutyafajta közül melyek azok, amelyeket bizonyosan nem láthatta Petőfi Sándor? **drótszőrű vizsla, pumi**
- b) Vajon elődeink a tenyésztés során miért tartották fontosnak, hogy a nagytestű komondorok és kuvaszok fehér színűek legyenek? **az éjszaka támadó farkasok között könnyen felismerhetők legyenek**
- c) A filmben szereplő fajták közül melyek azok, amelyek után soha nem kell kutyaszórt porszívózni gazdáiknak? **komondor, puli**

3. mohácsi busójárás

Mára az egész város magáénak érzi a busójárás hagyományát, amely a téltemető, tavaszváró és termékenység-varázsló ünnepek családjába tartozik. A birkabőr-ruhába öltözött, bőrbocskort és bütykös harisnyát viselő busók fából készült busómaszkkal rejtik el kilétüket, hogy játékos, vidám csínytevéseiket zavartalanul végezhessék – miközben hangkeltő eszközeikkel igyekeznek elűzni a telet.

- a) Két állat- és egy növényfajta elengedhetetlen a busóöltözék elkészítéséhez. Melyek ezek? **disznó (vagy marha), juh, vörösfűz**
- b) A festett maszkon kívül melyik a hagyományos busóöltözék egyetlen igazán színpompás darabja? **bütykös harisnya**
- c) A busójárást hazánkban meghonosító sokárok tréfás, duhaj, tabudöntögető népszokásának egy vallási ünnep vet véget minden esztendőben. Melyik ünnepre gondolunk? **húshagyókedd, hamvazószerda, nagyböjt – mindhármát elfogadjuk**

4. matyó népművészet

A 19. század végén alakult ki a tarka, szabadrajzú, térkitöltő hímzés, amelyet lakástextileken, valamint vászon és bőr viseletükön egyaránt alkalmaznak. A színes virágminta az önálló művészeti ággá váló bútorfestésben is főszerepet kap. A karakteres matyó népviseletet ma is szívesen felöltik a különböző helyi közösségek tagjai hagyományörző és más ünnepi rendezvényeken.

- a) Kiknek a kiváltsága volt a kuzsu viselése? **a család első asszonya**
- b) Melyik virág jelenik meg hangsúlyozottan a matyó hímzéseken? **pünkösdi rózsza vagy matyórózsza**
- c) Hogy nevezte a filmben szereplő hímzőasszony az általa viselt, pomponszerű bojtokkal díszített fejfedőt? **csavarítás kendő**

5. Kassai-féle lovasíjász módszer

Őseink Bizánctól Brémáig folytattak hadjáratokat. A Kassai-iskola célja ennek az elfeledett harci művészetnek az újjáélesztése. A képzés során a lovasíjásznak azt a szintet kell elérnie, amelyet őseink magukénak tudhattak. Vágtató ló hátáról a ló sebességétől függetlenül gyors és pontos lövéseket kell leadni előre, oldalra, hátrafelé 180 fokos szöget bezárva. A kentaurban fogalmazódik meg legtökéletesebben a lovasíjászat lényege: csípőtől lefelé egygyé válunk a lóval, csípőtől felfelé egygyé válunk a céllal. A szabályrendszerében végtelen egyszerű, de végrehajtásában rendkívüli felkészültséget igénylő sportág robbanásszerűen terjed a világban.

- a) A megismerésnek mely két irányára ad lehetőséget a lovasíjászat? **íjászat : belső út, magam megfigyelése, lovaglás: külső út: külvilággal való kapcsolat**
- b) Mit jelent Kassai értelmezésében a képszerű megállapítás: „a kötelet nem lehet tolni”? **motivációt nem lehet kívülről adni**

- c) Mi a különbség az indoeurópai nyelvekből átvett koncentráció és a magyar összpontosítás között? **koncentráció: egy pont, összpontosítás: összes pont**

6. Kodály-módszer

Kodály Zoltán az 1920-as évek második felében ismerte fel, hogy a magyar társadalom alapvető zenei műveletlenségének elsődleges oka az, hogy a közoktatásban rendkívül csekély szerepet játszik a zene. Intenzíven kezdett foglalkozni a zeneoktatás reformjával, s ebben tanítványai személyében – Ádám Jenő, Bárdos Lajos, Kerényi György – méltó munkatársakra lelt. A kóruszene mindenki által birtokolt hangszere az énekhang. Kodályék úgy látták, hogy az énekhang számára a magyar népdal biztosítja a legmeghatározóbb forrást. A kórusművek és a népdalok megtanulását ugyanakkor meg kell előznie a zeneértés első lépcsőfokának, a kottaolvasásnak az elsajátítása. A magyar népzene szempontjából a relatív szolmizáció tűnt a legpraktikusabbnak, amely egyszerre tesz érzékennyé a hangok helyes megszólaltatására és fejleszti a hallást.

- a) Mikor és hol alakult meg az az általános iskola, ahol elsőként vezették be a mindennapos énekórát? **1950, Kecskemét**
- b) Miért tartotta mindenki számára alapvető fontosságúnak Kodály Zoltán a zenei írás-olvasás elsajátítását? **felnőttkorban is nyitott maradjon előtte a zene világa, önálló ismeretszerzés**
- c) Mely relatív szolmizációs hangok alkotják a közönséggel legelőször elénekeltetett sorokat? **l, t, d r m**

7. Herendi porcelán

A Herendi porcelán a kiváló minőség és az elegancia szimbóluma. A Herendi porcelánban tetten érhető értékek: a generációkon átívelő szaktudás, a manufaktúris porcelánkészítés hagyományai, a porcelánfestékek titkos receptúrája, a kiváló minőségre és folyamatos megújulásra törekvés, az egyediség.

- a) Melyik 3 szín kombinációja ékesíti a kisfilmben látott, I. István királyt ábrázoló figura öltözékét? **fekete-fehér-arany**
- b) Tegyétek magyar kifejezésekkel érthetővé a herendi manufaktúra egyik iparművésze által használt "tradíció innováció" szószerkezetet! **187 éves hagyományos technikával modern tárgyakat gyártani**
- c) Melyik két ország lakói a leglelkesebb vásárlói a herendi porcelántárgyaknak? **USA, Japán**

8. Fertő-Neusiedlersee kultúrtáj

A tó környéke 8000 év óta a különböző kultúrák találkozási pontja. A vidéknek a természeti értékek mellett figyelemre méltó népi építésze is, több jelentős 18-19. századi kastélya pedig jelentős kulturális látnivalót jelent – többek között a fertői Esterházy- és a nagycenki Széchenyi-kastély, amelyek különleges értéket képviselnek e tájegységben.

- a) Melyik történelmi eseményre emlékezteti az odalátogatókat a mosontarcsai hídnál elhelyezett emlékmű? **1920. trianoni határ, 1956-os forradalom, menekülés**
- b) A szőlőművelő és bortermelő vidék központja a történelmi Magyarország legkisebb városa. Melyik településről van szó? **Ruszt**
- c) A hagyomány szerint az itt alapított Árpád-kori településeket többször elárasztotta a Fertő. Ezek helyén épült fel a helység, melynek hatalmas, kéttornyú temploma híres búcsújáró hely, s melynek padjaiban Szent István és Szent László királyaink szobrai előtt imádkozhatunk. Írjátok le a település magyar és német elnevezését is! **Boldogasszony/Frauenkirchen**

24/ pont

VI. TÖBB MINT TÁRGY

Hat tárgy jelenik meg előttetek a feladatban. Mindegyik időtálló művészeti értéket is hordoz, ám nekünk, vasiaknak többet jelentenek a képzőművészet remekeinél. A szobrokat, képeket, épületeket szemlélve felfénylenek előttünk múltunk és jelenünk apró mozaikjai.

Olvassátok el a leírásokat, igyekezzetek megfejteni, vajon melyik tárgyról lehet szó, végül párosítsátok azokat a képpel, amellyel azonos településen található!

1.

Magyarországon egyetlen színházépület áll nyolcszáz éves alapokon. Körülötte az eredeti, szakrális épület egykori alaprajzát kirajzoló kőmaradványok, a belső térben nagy számban kiállított, sok száz éves faragott kövek adják meghatározó elejét régmúltunk és jelennek. A bejáratot 17. századi kőkeretbe illesztett, a helység nevét Európa-szerte ismertté tévő eseményt felidéző bronzkapu őrzi. Ha még nem tudnád, melyik történelmi korra emlékeznek itt minden, annyit elárulunk, a bronzba öntött idézetek Balassi Bálint és Zrínyi Miklós tollából valók.

Az épület neve: **Magtártemplom vagy Szentgotthárdi színház** Kép betűjele: e)

2.

Mind építészeti értékei, mind szemnek kellemesen megnyugtató külleme okán önmagában, a nagy testvér nélkül is a településre vonzaná a román kori harmónia híveit a négykaréjos alaprajzú kápolna. Benne gyermeki örömet nyújt felfedezni a nagyobbak jegyeit: az ablakok gömbös díszítését, a bejárat kapu feletti háromszögbe faragott Isten báránymotívumot, s a visszahajló, önmagukba harapó sárkányokat. Lábunk alatt a téglaburkolatban a 11. században itt állt körtemplom alaprajzának körvonalai láthatók, az oldalfalakat és a boltozatot már az 18. századi rokokó festés borítja.

Az épület neve: **Szent Jakab-kápolna** Kép betűjele: **f)**

3.

55 esztendeje áll kivont karddal az egykori elővár udvarában a bronzalak, akinek alakját igazság szerint aranyból kellett volna kiönteni. Mert önmagában kevés lett volna a védők hősiessége és a janicsárok éhséglázadása: a várkapitány minden módon felkészült és elszánt volt, hogy birtokát megvédje – zseniális tárgyalóképessége pedig lehetővé tette, hogy a több hetes, véres ostrom után a város megszabaduljon az ellenségtől. Nem meglepő, hogy a vész elültével az uralkodó bárói rangra emelte, s a települést családjá örökletes birtokává minősítette.

Kit ábrázol a szobor? **Jurisics Miklós** Kép betűjele: **b)**

4.

Annak, aki pillantásnál hosszabban időz a szobor látványán, bizonyára feltűnik, hogy a talapzaton látható bronz koszorú két szalagszára különbözik egymástól. A latin szállóige szerint a könyveknek is megvan a maguk sorsa – azaz sorsuk attól függ, megérti-e őket az olvasó –, nincs ez másképp más művészeti ágak esetében sem. A koszorú, mely minden időben a legnagyobbak osztályrésze, így válhatott az 1950-es években a fémgyűjtő iskolások zsákmányává. A hatalom akkori birtokosai eltávolítandó részletként értékelték a hazáért mártírhalált halt gróf koronás családi címerét is – mindezeket csak 2005-ben sikerült pótolni.

Kit ábrázol a szobor? **Batthyány Lajos** Kép betűjele: **d)**

5.

A homályba vesző helyi legenda szerint kalánfűlű angyalok veszekedése közben került a földre, a régészek szerint az ókori Savaria emlékdarabkája.

Akinek van rá hajlandósága, hogy kapcsolatokat, összefüggéseket kutasson e földi lét jelenségei között, akár jelképesnek is tekintheti, hogy e feladat keresett tárgya épp egy áldott helyet megközelítő földúton akad elénk. Mintha azt bizonyítaná jelenlétével: névadójával életünk pályáján is szükségszerűen találkozunk – hogy aztán eldöntsük, megkerüljük, átlépjük, visszafordulunk láttán vagy neadjisten ugrókőnek használjuk remélt boldogulásunkhoz.

A tárgy elnevezése: **Ördögkő** Kép betűjele: **a)**

6.

108 esztendeje magasodik a város fölé az égbe szűrő kőoszlop, ennek csúcsán aztán semmilyen teremtmény nem háborgathatja az ott fészkelő pelikánt, „aki” fiait saját vérével táplálja. A pelikán a keresztény kultúrkörben az emberiségért saját magát feláldozó Krisztus jelképe, s itt annak a családnak címerállata, amely a környék birtokosa volt, s amely néhány férfiújának neve a kőoszlopon van megörökítve.

Az emlékmű megnevezése: **körmendi obeliszk** Kép betűjele: c)

a

b

c

d

e

f

12/ pont

VII. „GYÖNGY AZ IDŐ, VÁNDOROLJUNK...”

...*nincs szekerünk, bandukoljunk.*” Szombathely időtlen bölcsének, Weöres Sándornak biztató szavai indítanak Titeket egy képzeletbeli Vas megyei utazásra. Ahol a szó megszakad, ott Nektek kell kiegészíteni az útikalauzt a homályban hagyott információval.

S ha ez az ismertető meghozza a kedveteket a völgyekkel, dombokkal, folyókkal, ligetekkel, virágos rétekkel, fenyvesekkel tarkított vidék bebarangolásához, este bizonyosan nem kell nyugtalanul forgolódnok az ágyatokban, hisz egy kiadós túra után „*Szöcske-bokán jó az álom, / száll a világ lepkeszárnyon.*”

Az őszi, enyhe időjárás kedvez a túrázásnak, ezért összeállítottunk nektek egy útvonalat azokkal a Vas megyei helyekkel, amiket nem érdemes kihagyni egy napsugaras hétvégén. **GENCSAPÁTI** Szombathely közvetlen közelében terül el. Központjában a Szent Jakab apostol tiszteletére szentelt középkori római katolikus templom áll, amit később eklektikus stílusban átalakítottak. A falu határában található **SZENTKÚT**, ami ma is népszerű a zarándokok és a természetjárók körében. Az egyik legenda szerint 1860 körül a forrás vizében megmosakodott egy megvakult huszár, aki ezt követően visszanyerte a látását. A csoda emlékére még ebben az évben kápolna épült itt, később pedig remetelak és kálvária is. Bozsok az osztrák-magyar határ közvetlen közelében fekszik, központjában található a középkori eredetű Szent Anna plébánia, amitől nem messze egy Kneipp-kertet és egy műemlék jellegű középkori tornyot is találunk. A **SIBRIK-KASTÉLY** valószínűleg egy római épület maradványaira épült. Régen vizesárok, felvonóhíd, erős várfal övezte. Bár a kapu fölött 1637-es évszám olvasható, mai késő reneszánsz-barokk stílusú formáját 1815-ben történt renoválása, átépítése során nyerte el. Érdekessége, hogy olyan filmeket forgattak itt, mint a Baradlay-családnak az 1848-49-es események idején játszódó történetét megörökítő “**A KŐSZÍVŰ EMBER FIAI**”. Nem kell profi hegymászonak lenned, hogy a közelben elláss az Alpokig az 1913-ban épült **ÍROTTKŐ** kilátóból, amely a Dunántúl legmagasabb pontja. Napos időben ellátni egészen a szlovén és horvát hegycsúcsokig, a Fertő-tóig és Balatonig is. A kilátótól 40 méterre osztrák oldalon található a hegynek is nevet adó sziklaalakzat, melyen a CBE (Comes Batthyány Esterházy) bevéselt betűk olvashatók, utalva a terület egykori birtokosára.

Szombathelytől nem messze bújik meg **VÉP** városa, aminek legjellegzetesebb műemléke az egykori Erdődy-kastély. A nemesi család **BAKÓCZ TAMÁS** érsek révén 1496-ban szerezte meg a területet, majd a középkor háborúiban elpusztított erődített nemesi udvarház helyére a következő évszázadban emeltek egy új, reneszánsz stílusú rezidenciát. Ezt a 18. században barokk, majd 1850 körül romantikus stílusban alakították át. Az egykori nemesi lakban ma mezőgazdasági középiskola működik. **JÁK** Szombathelytől 10 km-re, az osztrák határ közelében fekszik. Nevét egykori birtokosairól kapta. A település hatalmas múltra tekint vissza, hiszen már a vaskorban is lakott hely volt. Legnagyobb nevezetessége az egykori **BENCÉS/SZENT GYÖRGY** apátság monumentális bazilikája, egyben a hazai román stílusú

építészet kiemelkedő alkotása. Az épület a magyarországi középkori nemzeti monostorok egyedülálló épségben fennmaradt képviselője. A faluban olyan híres emberek születtek, mint **BITNICZ LAJOS** természettudós, matematikus és régész, de innen származik Novák Dezső kétszeres olimpiai bajnok labdarúgó is. Szombathelytől déli irányban, a Rába folyó mellett fekszik Körmend, aminek a központjában egy csodálatos **BAROKK/KLASSZICISTA (mindkettőt elfogadjuk)** stílusú épület, a Batthyány-Strattmann-kastély áll. A várkastélyt Szécsényi László báró emeltette a 15. század közepén. A várat 1604-ben a Habsburg uralkodó a főnemesi Batthyány családnak adományozta. Mivel a létesítménynek fontos katonai szerepe is volt, földesurai igyekeztek minél több hadieszközzel és helyőrséggel ellátni azt. **1664-ben** a törökök ostromolták a várat, ugyanis a nagyvezér csapatai itt akartak átkelni a Rába folyón, hogy Szentgotthárd közelében megütközzenek a császári seregekkel. Ágyúkkal lőtték a védőket, akik sikeresen visszaverték a támadásokat. Ha pedig egy kicsit nyugalomra vágyunk, akkor mindenképp megéri tenni egy kört a körmendi várkertbe, ami Vas vármegye egyetlen francia parkja. A század utolsó éveiben több tucat egzotikus növényt telepítettek ide. Az 1958 óta védett parknak ma így több mint hetven fa- és cserjefaja van, a leghíresebb fája a 200 év körüli juharlevelű platán, amelynek kerülete 7,8 magassága 35, koronaátmérője 45 m.

12/ pont

VIII. SÁNTA KUTYA

Minden magyar tudja, hogy még a feladat címében szereplő eb is jobb részidőt „fut”, mint a hazug ember. Arra lennének kíváncsiak, vajon ti is eléritek-e ezt a jeles állatot? A felsorolt állítások egy hungarikumot vagy egy megyei értéket írnak körül. Ezek alapján találjátok ki, melyikről lehet szó, s adjátok meg annak az állításnak betűjelét, amelyik hamis állítást tartalmaz.

1.

a) A világ legismertebb magyar embere közvetlenül a II. világháború után, 18 évesen a Kispesti Atlétikai Club játékosaként lett először magyar válogatott.

b) Csapatkapitánya és jelképe volt a hat éven át mindössze egyetlen vereséget elszenvedett (a világbajnoki döntőt) magyar labdarúgó válogatottnak.

c) 1962-től fogva kilenc éven keresztül viselte a Real Madrid 9-es számú mezét, amely csapat tagjaként három Bajnokok Ligája-győzelmet szerzett.

Játékos neve: PUSKÁS FERENC Hamis állítás betűjele: C

2.

a) A fúvós hangszer végigkísérte a magyar történelem folyamát a honfoglalástól egészen napjainkig, de legnagyobb népszerűségét mégis a török idők alatt és a Rákóczi-szabadságharc idején élte.

b) Mai formáját a 19. század végén, Budapesten, Schunda és Bohók hangszergyáraiban nyerte el.

c) Európa és Amerika országaiban ma különösen a jazz-zenészek körében igen népszerű hangszer.

HANGSZER neve: TÁROGATÓ Hamis állítás betűjele: B

3.

a) A neves magyar termék nevét a legenda szerint Ferenc József adta.

b) Keletkezése 1790-re tehető, amikor is a császár heves gyomorbántalmainak gyógyítására udvari orvosa gyógyított kevert.

c) Az ital receptje titkos, több mint negyven fűszer-és gyógynövényből készül.

Ital neve: UNICUM Hamis állítás betűjele: A

4.

a) A növény a XVI-XVII. században érkezett a Kárpát-medencébe, feltehetőleg török közvetítéssel.

b) A hungarikum nevét adó dél-alföldi városban valószínűleg domonkos szerzetesek kezdték el termesztani.

c) A terület különösen kedvezett a növény termesztésének: magas a napsütéses órák száma, és kitűnőek a talaj adottságai.

Meghatározás neve: SZEGEDI PAPRIKA Hamis állítás betűjele: B

5.

a) Az itt élők emlékezetében úgy él, hogy maga Deák Ferenc, a haza bölcse ültette el az emlékhely tölgyfáit.

b) Minden év október 23-án összegyűlnek a környező falvak, városok iskolásai, s együtt ünnepelnek a falubéliekkel.

c) A település neve szerepel egy magyar népmese címében.

Érték megnevezése: RÁTÓTI ARADI EMLÉKPARK

Hamis állítás betűjele: B

6.

a) Az épület 1791-től 1814-ig épült, Szily János megbízásából, Hefele Menyhért osztrák építész tervei alapján.

b) A fő-és mellékoltárképek Maulbertsch, Dorffmaister és Anton Spreng munkái. A hatalmas boltozatot Josef Winterhalter és Anton Spreng freskói díszítették, amelyek sajnos a második világháborúban megsemmisültek.

c) Mindmáig Magyarország negyedik legnagyobb katolikus temploma.

Meghatározás neve: SZOMATHELYI vagy SARLÓS BOLDOGASSZONY SZÉKESEGYHÁZ Hamis állítás betűjele: C

7.

a) A Rába folyó 65,5 fkm szelvényében helyezkedik el, duzzasztómű, illetve annak elődei igen nagy szerepet töltek, ill. töltenek be a Kisalföldi-medence vízgazdálkodásában.

b) Először a Kis-Rábán lévő vízimalmok energiaforrása volt a Rábából betáplált víz, majd egyre nagyobb jelentősége lett a térség öntözővízzel való ellátásának.

c) Az első duzzasztógátakat a múlt században rőzséből illetve betonból készítették. Ezeket a fix gátakat az árvizek és a jég rendszeresen tönkretették, ezért többször kellett azokat újraépíteni. 1962-ben a Rábaszabályozó Társulat indítványára, új négynyílású vasalt beton duzzasztómű készült, és különböző átépítésekkel a mai napig üzemel.

Meghatározás neve: NICKI GÁT Hamis állítás betűjele: C

8.

a) A 363 oldalnyi magyar nyelvű kéziratos gyűjtemény egyik szerzőjét és az elkészítés körülbelüli időpontját a 146. lapon lévő beírás megnevezi: „Anno Domini 1731. die 23 9bri Nicalaus Mesterhazi, Ludi Rector (...)”

b) A mű mintegy 420 éneket tartalmaz, melyek egy része korábbi gyűjteményekből ismert, hagyományos anyag, de vannak köztük olyan szövegek is, amelyek sehol másutt nem fordulnak elő, eredetük teljesen ismeretlen, de a XVIII. századnál bizonyosan sokkal régebbiek.

c) Erdélyi Zsuzsanna néprajztudós szerint a kézirat számunkra gyakran „különös” helyesírása idegen eredetű, osztrák vagy morva kántor közreműködését jelzi. Mindezzel együtt az énekek egy részét a helyi szájhagyományból írták le, megőrizve így a Vas megyében általánosan elterjedt i-ző nyelvjárást.

Meghatározás neve: VÉPI KÁNTORKÖNYV Hamis állítás betűjele: C

16/ pont

IX. HŐSKÁOSZ

Itt aztán mindent megkevertünk! De akár a képek, akár a betűk kavalkádjából indultok el, végül mégiscsak az a feladatotok, hogy a megyei értéktárban kiemelt személyekhez kapcsolható fotók alá írjátok a „hősöket” megidéző – ábécérendbe sorolt betűkből kiolvasott – fogalmakat. A betűsorok mellett segítségképp megadtuk, hogy hány azok szóból állnak (a nyelvtani szabályoktól eltérően a névelőt is külön szóznak tekintve).

a a á d e g y m n n o r s s v	(3 szó) nagy versmondás
a a a a á d é f j k k m n p r s	(4 szó) madarak és fák napja
aáéggijnyoörstvz	(3 szó) törvény, jog, igazság
a a a e e e e g y i i k k l l m m o r r s t	(névelő+2 szó) a magyarok lelkiismerete
a e é m n r t	(1 szó) éremtan
a e e é g k n y o o r s s z v	(2 szó) szegények orvosa
a e h i i l o o p r s t v	(2 szó) orvosi hetilap
a a á á b d g l o o s t v	(2 szó) boldoggá avatás

fogalom: boldoggá avatás

fogalom: nagy versmondás

fogalom: madarak és fák napja

fogalom: éremtan

fogalom: a magyarok lelkiismerete

fogalom: Törvény, jog, igazság

fogalom: szegények orvosa

fogalom: Orvosi Hetilap

16/ pont